

สภาพการส่งเสริมและปัญหาคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน
กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

Current State of Promotion and Problems of Fundamental Morals and Ethics
of Students in the Wachiraprakan School Group under Kamphaengphet
Primary Educational Service Area Office 1

กาญจนา กังพิศดาร¹, ดร.บุญจักษ์รวาล รอดบำเรอ²

Kanjana Kungpisadan¹, Dr. Bunchakkawan Rodbamruea²

คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์

Abstract

The objective of this research is to study the conditions, problems, and suggestions for promoting the Basic Morality and Ethics for Students of Wachiraprakarn Schools Group under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1. The sample group consists of 76 teachers. The research instruments used include a 5-point rating scale questionnaire and an open-ended questionnaire. Data analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings are as follows: 1. The overall condition of promoting the Basic Morality and Ethics for Students is at a high level. 2. Problems in promoting moral values include: 2.1 In terms of planning, issues include: (1) Lack of a self-assessment moral evaluation system. (2) Lack of budget. (3) Lack of cooperation from all parties. 2.2 In terms of organizing moral development activities, issues include: (1) Activity content being too difficult. (2) Insufficient time for conducting activities. (3) Lack of cooperation from parents. (4) Lack of support for media and equipment used in activities. 2.3 In terms of monitoring and evaluating moral development, issues include: (1) Lack of follow-up on data collection. (2) Lack of clear explanation on self-assessment methods for students. (3) Lack of periodic evaluation to consistently reward students. 3. Suggestions include: 3.1 Appointing a student committee to conduct weekly moral evaluations. 3.2 Supporting the budget for the implementation. 3.3 Building a cooperative network. 3.4 Developing activity content to be interesting and not too difficult to practice. 3.5 Allocating sufficient and balanced time for activities and content. 3.6 Encouraging parents to monitor and promote good deeds at home. 3.7 Clearly explaining the self-assessment methods to students. 3.8 Teachers should monitor, guide, and correct undesirable behaviors with kindness and politeness. 3.9 Allowing students to exchange ideas, speak truthfully, and have a strong inclination towards moral values.

Keywords: Promoting fundamental moral and ethical values among students, Problems promoting morality

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 76 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก 2. ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรม 2.1 ด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรม ได้แก่ (1) ขาดการจัดทำระบบประเมินคุณธรรมตนเอง (2) ขาดงบประมาณ (3) ขาดความร่วมมือจากทุกฝ่าย 2.2 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ได้แก่ (1) เนื้อหากิจกรรมมีความยากเกินไป (2) เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ (3) ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง (4) ขาดการสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการฝึกกิจกรรม 2.3 ด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม ได้แก่ (1) ขาดการกำกับติดตามข้อมูล (2) ขาดการชี้แจงรูปแบบวิธีการประเมินตนเองให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนและทั่วถึง (3) ขาดการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อให้รางวัลนักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 3.1 ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียนทำหน้าที่ประเมินคุณธรรมประจำสัปดาห์ 3.2 ควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ 3.3 ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 3.4 ควรพัฒนาเนื้อหากิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมให้มีความน่าสนใจไม่ยากเกินการปฏิบัติ 3.5 ควรจัดเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมเพียงพอ สอดคล้องกับเนื้อหา 3.6 มุ่งเน้นให้ผู้ปกครองช่วยสอดส่องดูแลและส่งเสริมการทำหน้าที่ดีที่บ้าน 3.7 ชี้แจงรูปแบบวิธีการประเมินตนเองให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน 3.8 ครูทุกคนควรติดตามดูแลและแนะนำการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยความเมตตา และสุภาพ 3.9 เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กล้าพูดความจริง และมีจิตใจฝักใฝ่ที่จะมีคุณธรรมอย่างมั่นคง

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน, ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรม

บทนำ

สถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยเราในปัจจุบันนี้ดูน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้าน คุณธรรม จริยธรรมของคน ภาพที่เห็นชัดเจนและเป็นข่าวอยู่ทุกวัน คือการทุจริตคอร์รัปชัน การก่ออาชญากรรม การเสพและการค้ายาเสพติด ซึ่งแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทย ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษา รวมถึงการแต่งกายล่อแหลมที่เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศ การทะเลาะวิวาททั้งภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน เหล่านี้เป็นต้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนดังกล่าว ทุกคนต่างลงความเห็นตรงกันว่า เยาวชนไทยของเราขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน คือ ไม่เกิดผลที่ถาวร ในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยด้วยการศึกษาไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังกล่าวมานี้เป็นผลโดยตรง มาจากเรื่องของการปลูกฝังทางด้านคุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และค่านิยม

ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงและความเสื่อมถอยทางคุณธรรมในกลุ่มเยาวชน จึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมอย่างเป็นระบบ (ตรีทิพย์นภา, 2566: 92)

การส่งเสริมคุณธรรม จัดเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของประเทศ ซึ่งคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางเพื่อนำสู่ความเป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” โดยการส่งเสริมให้คนไทย มีพฤติกรรมที่สะท้อนการมีคุณธรรม “พอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู” มุ่งส่งเสริมคุณธรรมที่คนไทยอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ภายใต้หลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีวัฒนธรรมไทย ที่ดีงามและประเทศไทยปลอดทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงในมิติด้านคุณธรรม มีคุณธรรมเป็นหลักยึดถือและปฏิบัติ รวมทั้งพัฒนาคุณธรรมในสังคมไทยให้ปรากฏชัดและเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืนซึ่ง (แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 – 2570). 2565: 9)

จากสภาพปัญหาของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมอันส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาและใช้กระบวนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการเป็นกรอบแนวคิดศึกษาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ และผู้วิจัย ในฐานะเป็นข้าราชการครูของโรงเรียนในกลุ่มวชิรปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียน วชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มโรงเรียน วชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียน วชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 82 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้โรงเรียนในกลุ่มเป็นชั้นภูมิ (stratified random sampling) เทียบสัดส่วนและสุ่มอย่างง่ายโดยจับสลาก

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 103 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนวิชรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 103 คน

ขอบเขตด้านเวลา

ปีการศึกษา 2568

ทบทวนวรรณกรรม**แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม**

Good (1973: 641) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน และคุณธรรมหมายถึงคุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิด และมาตรฐานของสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

วิทวัฒน์ ชัตติยะมาน (2549: 19) ให้ความหมายคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม เป็นสิ่งที่ดีงามที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกายและวาจา ที่เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขได้ สรุปหลักธรรมทางศาสนาและคุณธรรม ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เป็นความดีงาม ความถูกต้อง ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจบุคคล ทำให้บุคคลนั้นพร้อมที่จะกระทำ สิ่งต่างๆอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือทำประโยชน์ให้ผู้อื่นโดยไม่เบียดเบียนตนเอง หรือกระทำ สิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ไพฑูริย์ ลินลาร์ตัน (2542: 88) กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ จริยะ และ ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนทางศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็นจริยธรรม จึงได้ความหมายตามตัวอักษรว่า หลักแห่ง ความประพฤติ หรือแนวทางของการประพฤติ

บุญมี แทนแก้ว (2541: 1) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือ หลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติ จัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่พึงงามถูกต้อง อันเป็นที่ประสงค์ของสังคม

สรุปได้ว่า จริยธรรม คือ คุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่พึงงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งทีประสงค์ของสังคมและจริยธรรม จะมีได้ต้องปลูกฝัง ฝึกหัด โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรม (Virtue) ลงในใจก่อน การปลูกฝังคุณธรรมจำต้องปลูกฝังคำสอนทางศาสนา คือ ศีล หมายถึง หลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติ การฝึกหัดกาย วาจา ใจให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ กล่าวคือ จะพูดหรือทำสิ่งใดให้เป็นไปตามปกติ เช่น พูด ให้ถูกต้อง ให้เป็นธรรม เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจแล้ว ก็เป็นเหตุให้ประพฤติจริยธรรมได้ถูกต้อง ดังนั้น คุณธรรมและศีลจึงเป็นโครงสร้างของจริยธรรม การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่อยู่ในกรอบศีลธรรม กฎเกณฑ์ทางสังคมที่พึงงาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการอยู่ร่วมกันของสังคมและเป็นวิถีทางนำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติสุข

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

Kohlberg and Mayer (1980: 51-57) ได้แบ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมไว้ 3 กลุ่ม ซึ่งทฤษฎีที่เป็นที่นิยมใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. ทฤษฎีโรแมนติก (Romantic) ทฤษฎีในกลุ่มนี้จะเห็นว่าเด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมของตนเอง มีลักษณะคล้ายการเจริญเติบโตของเมล็ดพืช ความดีงามที่เด็กมีเป็นสิ่งกำเนิดมาจากภายในตัวเด็กเอง หน้าที่ของผู้ใหญ่คือจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ความดีงามของเด็กได้แสดงออกอย่างไม่ถูกขัดขวาง และช่วยให้ความดีที่อยู่ในตัว

เด็กอยู่ภายใต้การควบคุม ทฤษฎีนี้เห็นว่าการบอกกล่าวว่าจะไรดีไม่ดีนั้นไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างแท้จริง และยังเป็นการปิดกั้นความงอกงามของเด็กอีกด้วย ได้แก่ ทฤษฎีของฟรอยด์ (Freud)

2. ทฤษฎีการสืบทอดทางวัฒนธรรม (Cultural Transmission) ทฤษฎีในกลุ่มนี้เห็นว่า หน้าที่ในการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ ล้วนเป็นเรื่องของการสืบทอดทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ทักษะ หรือคุณธรรม จริยธรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็ก อาศัยพื้นฐานของการเลียนแบบ การให้รางวัล และการลงโทษจากผู้ใหญ่หน้าที่ของผู้ใหญ่ จึงเป็นเรื่องของการเป็นแบบอย่างที่ดี จัดหาแบบอย่างที่ดี ให้รางวัลและลงโทษเด็กอย่างเหมาะสม ทฤษฎีที่รู้จักกันดี ได้แก่ ทฤษฎีของสกินเนอร์ (Skinner) และแบนดูรา (Bandura)

3. ทฤษฎีก้าวหน้า (Progressivism) ทฤษฎีในกลุ่มนี้เห็นว่า พัฒนาการของเด็กขึ้นอยู่กับ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีในกลุ่มนี้ไม่ได้เห็นด้วยกับทฤษฎีในกลุ่มโรแมนติกทั้งหมด กล่าวคือ แม้พัฒนาการจะเป็นเรื่องของสิ่งที่อยู่ภายในแต่ทฤษฎีก้าวหน้าก็เห็นว่าหน้าที่ในการจัดสิ่งแวดล้อมนั้นมิใช่เพียงเพื่อให้สิ่งที่อยู่ภายในได้แสดงออกมาเท่านั้น แต่ยังเพื่อให้พัฒนาก้าวหน้าไปอีกขั้น เนื่องจากทฤษฎีนี้เชื่อในพัฒนาการที่มีลำดับขั้นตอนแน่ชัด และก้าวหน้าที่ดังกล่าวยังมีขึ้นได้เมื่อกระตุ้นให้เด็กคิดได้เอง ทฤษฎีเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ ทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget) และโคลเบิร์ต (Kohlberg)

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน

พยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร (2541: 4-5) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมจริยธรรมในการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน คือ

1. การให้ความรู้ขั้นสูง ควรจะให้เด็กได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่เด็กจะนำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม และจะเกิดความขัดแย้ง หรือความไม่สมดุลทางความคิด ความไม่สมดุลจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดมีการปรับโครงสร้างทางความคิดของตน เกิดความสมดุลขึ้นใหม่จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นสูงกว่าเดิม
2. การอบรมทางศาสนา เด็กควรได้รับการอบรมทางศาสนา เพื่อลดความเห็นแก่ตัวและเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ส่วนร่วม สังคม และมนุษยชาติ
3. การให้แสดงบทบาท เด็กควรที่จะได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่น นอกเหนือจากที่ตัวเองเป็นอยู่และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง
4. การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม การยกระดับจิตใจของเด็กนั้นได้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย กลุ่มเพื่อนจะเป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผลใหม่ในระดับที่สูงกว่าที่มีอยู่
5. การเลียนแบบจากตัวแบบ การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีการศึกษาหนึ่งที่มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ตัวแบบจะมีลักษณะดึงดูดและมีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มาก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่และเพื่อน

จากแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ที่นักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้สามารถพิจารณาถึงแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนนั้น จะต้องดำเนินการทุกอย่างเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนโดยเริ่มตั้งแต่ การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมจริยธรรมประจำโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานควบคุม ดูแล การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน และดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน โดยเน้นการปฏิบัติจริงทั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สถานการณ์ต่าง ๆ และ สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 5) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน

8 ประการให้โรงเรียนมีหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานแก่เยาวชนไทย โดยกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา คุณธรรมทั้ง 8 ประการ อันได้แก่ ชยันต์ ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วม มือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบัน การศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมจึงหมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่าง ๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดียิ่ง

โรงเรียนมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาและอบรมให้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม เนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันนักเรียนหรือเยาวชน ไม่มีโอกาสเข้าวัดทำบุญและรับความรู้ทางศาสนาจากพระ ดังนั้น การอบรมศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมจึงอยู่ในหลักสูตรของโรงเรียน โรงเรียนมีหน้าที่หลักในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งรวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การบริหารงานและการให้บริการในด้านต่างๆในสถานศึกษา การเป็นตัวอย่างอันดีงามของครูอาจารย์ การเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตร การเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับจริยศึกษา การจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนนวิชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนวิชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 103 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนนวิชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 82 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970: 608) แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (stratified random sampling) เทียบสัดส่วนและสุ่มอย่างง่ายโดยจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนนวิชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ข้อคำถาม จำนวน 22 ข้อ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรม 9 ข้อ

2. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน 6 ข้อ
3. การติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดระบุปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน
กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

1. ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรม
2. ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน
3. ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากสถาบันรัชต์ภาคย์เพื่อแจ้งขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลไปยังผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่ม
โรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามพร้อมกับ
แบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ของ
แบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	25	32.89
หญิง	51	67.11
รวม	76	100.00
อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	16	21.05
อายุระหว่าง 31 – 40 ปี	31	40.79
อายุระหว่าง 41 – 50 ปี	21	27.63
อายุ 50 ปีขึ้นไป	8	10.53
รวม	76	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	49	64.47
สูงกว่าปริญญาตรี	27	35.53
รวม	76	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	49	64.47
สูงกว่าปริญญาตรี	27	35.53
ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	33	43.42

11-15 ปี	24	31.58
มากกว่า 15 ปี ขึ้นไป	19	25.00
รวม	76	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 67.11) ส่วนมากมีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 40.79) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 55.26) และส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 43.42)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

สภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรม	3.65	0.77	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน	3.58	0.78	มาก
3. ด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน	3.72	0.81	มาก
รวม	3.61	0.79	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มโรงเรียน วชิรปราการ โดยรวม มีการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.61, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน มีการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.72, S.D. = 0.81) รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผน มีการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.65, S.D. = 0.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน มีการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.58, SD = 0.78)

ตารางที่ 3 ความถี่และร้อยละของปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 (จำนวน 36 ฉบับ/ 47.37 %)

ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรม		
1.1 ขาดงบประมาณในการจัดทำคู่มือการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ	24	70.59
1.2 ขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการออกแบบจัดทำคู่มือการส่งเสริมคุณธรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้และเข้าใจได้ง่าย	22	64.71
1.3 ขาดการวางแผนด้านการจัดทำระบบการประเมินคุณธรรมตนเองของนักเรียนทุกวัน	28	82.1
2. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน		
2.1 เนื้อหากิจกรรมพัฒนาคุณธรรมมีความยากเกินไป	34	100
2.2 เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ	30	88.23
2.3 ขาดการสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการฝึกกิจกรรม	19	55.89
2.4 ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรมให้ต่อเนื่องระหว่างบ้านกับโรงเรียน	29	85.29
3. ด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน		
3.1 ขาดการกำกับติดตามข้อมูลจากผู้ปกครองในการใช้คุณธรรมหรือการแสดงออกด้านการมี	27	79.41

คุณธรรมของนักเรียน

3.2 ขาดการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อให้รางวัลนักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ	21	61.76
3.3 ขาดการชี้แจงรูปแบบวิธีการประเมินตนเองให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนและทั่วถึง	22	64.71

จากตารางที่ 3 มีผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ ในแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 34 คน จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 76 คน คิดเป็นร้อยละ 47.37 โดยมีการระบุปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน ในแต่ละด้าน ดังนี้ตารางที่แสดง

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวม มีการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนได้มีการประชุมวางแผนกำหนดนโยบายและแนวทางส่งเสริมคุณธรรมร่วมกับครูและผู้บริหาร อนุมัติโครงการและสนับสนุนจัดสรรงบประมาณด้านกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน และมอบหมายคณะทำงานจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ ซึ่งครูจะต้องมีความตระหนักและเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งบุคลากรทุกฝ่ายสามารถออกแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของลำพรวน บัวเผียน (2563: 315-332) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานจัดประชุม กำหนดและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการวางแผนการดำเนินงาน จากการพัฒนาแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการพัฒนาแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 3) หลักสูตรของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 4) กระบวนการของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 5) ผลผลิต และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ บุคลากรมีความตระหนักและเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 2) บุคลากรสามารถออกแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 3) นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 4) นักเรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 5) นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 6) จำนวนกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมาก 7) นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 8) ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระคมสันต์ พรหมโชโต (พรหมเมฆ) (2565: 200-222) ที่ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุราษฎร์ธานี พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี โดยรวม อยู่ในระดับมาก รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ จันทอง (2566: 398-411) ที่ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันมีความต้องการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโดยรวม อยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้แล้วการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนถือเป็นเรื่องสำคัญ ดังเช่น ถวิล คำไสยา (2564: 71-88) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามทฤษฎีของนักปกครองนักเรียนกลุ่มโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนที่ควร

นำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเองและสังคม และพบว่า ผู้ปกครองมีทัศนคติต่อคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังเห็นว่า แม้ว่าจะเป็นเด็กเล็กก็ต้องเริ่มปลูกฝังคุณธรรม ดังที่วิบูลย์ พุ่มพูลสวัสดิ์ (2567: 335-349) ได้ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียนของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า การส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียนของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และแม้แต่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน รายได้ต่างกัน อาชีพต่างกัน ก็มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน สำหรับการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน ครูคือผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ซึ่งครูส่วนใหญ่จะเห็นว่าการส่งเสริมคุณธรรมเป็นเรื่องจำเป็น ดังที่ กษนิภา บุตรดอน (2561: 71-80) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า สภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความขยัน ด้านความมีน้ำใจ และด้านความประหยัด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทิน พานิชย์ (2564: 31-78) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนเจนเนอเรชั่นวายตามแนวคิดทางสังคมวิทยา พบว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งดีงามที่สังคมยอมรับซึ่งเกิดจากส่วนรวมและการศึกษา การปฏิบัติการกระทำจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุมความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกเพื่อสนองในสิ่งที่ปรารถนาซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาตนให้มีความสมบูรณ์แบบทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยแนวคิดสังคมวิทยาเป็นแนวคิดที่เน้นการศึกษากระบวนการปฏิสังสรรค์และแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในกลุ่มองค์การและสังคม ซึ่งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้เมื่อผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เช่น การอบรมเลี้ยงดูและการปฏิบัติตัวที่ดีของพ่อแม่ การอบรมสั่งสอนจากครู การอบรมสั่งสอนจากพระภิกษุ การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน และการเรียนรู้จากสื่อมวลชน เป็นต้น ทั้งนี้การเกิดคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นได้ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเลียนแบบการแนะนำสั่งสอน การลอกแบบ และการสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเอง ส่วนหลักคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุขภาพความสะอาด และความสามัคคี

2. สำหรับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ในด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรมพบว่า ขาดการวางแผนด้านการจัดทำระบบการประเมินคุณธรรมตนเองของนักเรียน ในแต่ละวัน, ขาดงบประมาณในการจัดทำคู่มือการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ, ขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการออกแบบจัดทำคู่มือการส่งเสริมคุณธรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้และเข้าใจได้ง่าย 2) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน พบว่า เนื้อหากิจกรรมพัฒนาคุณธรรมมีความยากเกินไป, เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ, ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการพัฒนาคุณธรรมให้ต่อเนื่องระหว่างบ้านกับโรงเรียน, ขาดการสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ ที่ใช้ในการฝึกกิจกรรม ส่วนด้านที่ 3) ปัญหาด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน พบว่า ขาดการกำกับติดตามข้อมูลจากผู้ปกครองในการใช้คุณธรรมหรือการแสดงออกด้านการมีคุณธรรมของนักเรียน ประเด็นนี้ควรเน้นให้ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการปลูกฝังคุณธรรมนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้านด้วย เพราะการปลูกฝังคุณธรรมโดยสถาบันครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หากครอบครัวมีการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีให้แก่บุตรหลานย่อมส่งผลให้ชุมชนและสังคมดีตามไปด้วยดังที่สุทิน พานิชย์ (2564: 31-78) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนเจนเนอเรชั่นวายตามแนวคิดทางสังคมวิทยา พบว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญ เพราะคุณธรรม

จริยธรรมจะเป็นเกราะป้องกันมิให้ทำความชั่วดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผ่านกลวิธีที่หลากหลายประกอบด้วย 1) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษา 2) การปลูกฝังโดยสถาบันครอบครัว 3) การใช้หลักศาสนาเป็นแนวทางขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรม และ 4) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยชุมชน อันจะนำไปสู่สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

ปัญหาขาดการชี้แจงรูปแบบวิธีการประเมินตนเองให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนและทั่วถึง และขาดการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อให้รางวัลนักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ระบุข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับปัญหาในทุก ประการ คือ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียน ทำหน้าที่ประเมินคุณธรรมประจำสัปดาห์ ควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำคู่มือ การจัดทำรางวัลอย่างเหมาะสมและจูงใจ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานในชุมชน ศิษย์เก่า ในการให้ข้อมูลความประพฤติทางคุณธรรมพื้นฐานทั้งที่อยู่ในเกณฑ์นำของชมเชยและกลุ่มที่มีปัญหาต้องปรับปรุงแก้ไข อีกทั้งควรพัฒนาเนื้อหากิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมให้มีความน่าสนใจไม่ยากเกินการปฏิบัติ ควรจัดเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมเพียงพอสอดคล้องกับเนื้อหาการปลูกฝังคุณธรรม สอดคล้องกับสรรพวงษ์ ศรีบุญไทย (2565: 296-313) ที่พบว่าการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยคริสเตียน ควรปรับปรุงกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับชั้นปีของนักศึกษาที่ใช้กับคุณธรรมและจริยธรรมข้ออื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนานักศึกษา

นอกจากนี้แล้ว ข้อเสนอแนะที่ควรมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองช่วยสอดส่องดูแลและส่งเสริมการทำความดีที่บ้านอย่างเห็นได้ชัด เช่น ชยัน มีน้ำใจ พูดความจริงเสมอ ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น รักความสะอาด มีระเบียบวินัย ชี้แจงรูปแบบวิธีการประเมินตนเองให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน ครูทุกคนควรติดตามดูแลและแนะนำการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยความเมตตา และสุภาพ และเปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กล่าวพูดความจริง และมีจิตใจกล้าที่จะมีคุณธรรมอย่างมั่นคง ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกชนิภา บุตรดอน (2561: 71-80) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ว่า ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนฝึกฝนให้นักเรียนทำเป็นกิจวัตรประจำวันจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดี มีการเสริมแรงบวกให้กับนักเรียน มีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และการที่ทุกคนในสังคมเป็นตัวอย่างและแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของถวิล คำโสภา (2564: 71-88) ที่นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน โดยได้ยกพื้นที่กลุ่มโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในกรุงเทพมหานคร มาเป็นแบบอย่างและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ดังนี้ 1) ควรอบรมให้รู้คุณค่าความซื่อสัตย์ 2) ให้รู้วิธีประหยัคตอออม 3) ฝึกความรับผิดชอบ 4) เป็นแบบอย่างที่ดี ในการสัมมาคารวะ 5) ปลูกฝังระเบียบวินัย 6) อบรมความกตัญญูกตเวทีกให้รู้บุญคุณ 7) ปฏิบัติตามคำสอนศาสนาให้เป็นนิสัย โดยรัฐให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนร่วมกับชาวบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อให้เด็กมีระเบียบวินัยและคุณธรรมจริยธรรม ส่วนงานวิจัยของรสสุคนธ์ พูลพิพัฒน์ (2564: 132-142) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ไว้น่าสนใจซึ่งมีความสอดคล้องเช่นเดียวกัน คือ แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้บริหารควรพัฒนาให้กับนักเรียนในแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้ (1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความมีน้ำใจ ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมจิตอาสา (2) ด้านความซัน ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่าน (3) ด้านความมีวินัย ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนา คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของ

โรงเรียน (4) ด้านความสุภาพ ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนาเรื่องกำกับการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย (5) ด้านความสามัคคี ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดกิจกรรมกีฬา (6) ด้านความประหยัด ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนา คือ การปลูกฝังวินัยในการออม (7) ด้านความสะอาด ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดกิจกรรม 5 ส (8) ด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารควรมีแนวทางในการพัฒนา คือ การปลูกฝังความซื่อสัตย์ในเรื่องการสอบ

สรุปผล

1. การดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า
 - 2.1 ปัญหาด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรม ได้แก่
 - 2.2 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ได้แก่
 - 2.3 ปัญหาด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน ได้แก่
3. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน สรุป โดยรวม ดังนี้

 - 3.1 ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียน ทำหน้าที่ประเมินคุณธรรมประจำสัปดาห์
 - 3.2 ควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำคู่มือ การจัดทำรางวัลอย่างเหมาะสมและจูงใจ
 - 3.3 ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานในชุมชน ศิษย์เก่า ในการให้ข้อมูลความประพฤติทางคุณธรรมพื้นฐานทั้งที่อยู่ในเกณฑ์น่ายกย่องชมเชยและกลุ่มที่มีปัญหาต้องปรับปรุงแก้ไข
 - 3.4 ควรพัฒนาเนื้อหากิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมให้มีความน่าสนใจไม่ยากเกินการปฏิบัติ
 - 3.5 ควรจัดเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมเพียงพอสอดคล้องกับเนื้อหาการปลูกฝังคุณธรรม
 - 3.6 มุ่งเน้นให้ผู้ปกครองช่วยสอดส่องดูแลและส่งเสริมการทำหน้าที่ดีที่บ้านอย่างเห็นได้ชัด เช่น ชยัน มีน้ำใจ พูดความจริงเสมอ ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น รักความสะอาด มีระเบียบวินัย
 - 3.7 ชี้แจงรูปแบบวิธีการประเมินตนเองให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน
 - 3.8 ครูทุกคนควรติดตามดูแลและแนะนำการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วยความเมตตา และสุภาพ
 - 3.9 เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กล่าวพูดความจริง และมีจิตใจฝักใฝ่ที่จะมีคุณธรรมอย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

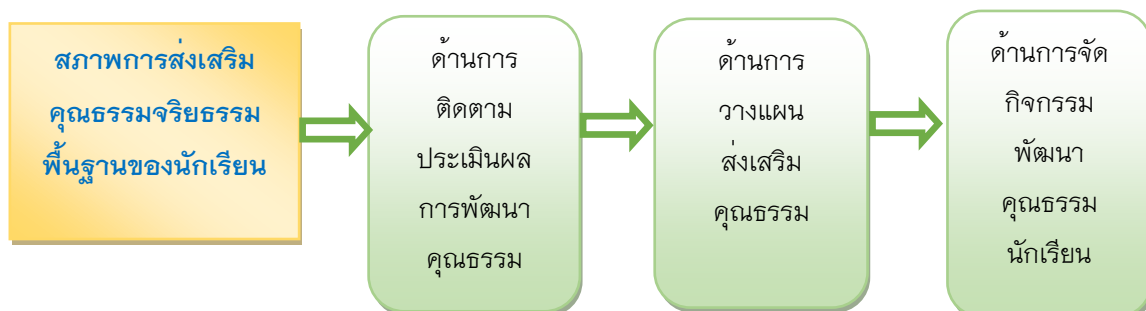
1. ควรปรับปรุงด้านการวางแผนส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานนักเรียน ดังนี้
 - 1.1 จัดทำคู่มือการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนแจกให้นักเรียนทุกคนได้ปฏิบัติตามคำแนะนำในคู่มือ
 - 1.2 กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณธรรมสำหรับตนเอง

- 1.3 ชี้แจงให้นักเรียนประเมินคุณธรรมของตนเองเพื่อการพัฒนาในแต่ละวัน เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาการพัฒนาคุณธรรม สามารถปฏิบัติตามคุณธรรมพื้นฐานที่กำหนด และยังสามารถประเมินพฤติกรรมตนเองตามเกณฑ์ในคู่มือ เพื่อการปรับปรุงพฤติกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและพัฒนาอยู่ในเกณฑ์ที่สูงขึ้น
2. ควรสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียนต่อไปนี้อยู่ในระดับที่มากที่สุด คือ
 - 2.1 สื่อสารข้อมูลบุคคลตัวอย่างเพื่อกระตุ้นและเป็นแรงบันดาลใจให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
 - 2.2 จัดกิจกรรมสร้างผู้นำนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ
 - 2.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้รางวัลผู้ประพฤติปฏิบัติดีดีเยี่ยมตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างชัดเจน
 - 2.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ
3. ควรปรับปรุงการดำเนินการด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน จากเดิมที่มีทั้งในระดับปานกลาง-มาก ควรพัฒนาให้อยู่ในระดับมากที่สุด คือ
 - 3.1 ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนทันทีโดยให้นักเรียนช่วยกันแจ้งข้อมูลแก่ครูประจำชั้น
 - 3.2 ควรปรับปรุงกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้สามารถเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
 - 3.3 ประกาศผลการติดตามประเมินผลและให้รางวัลเสริมสร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนคุณธรรมดีเด่น
 - 3.4 ควรสอบถามผู้ปกครองและสังเกตความประพฤติของนักเรียนให้สามารถปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรมพื้นฐานได้เป็นประจำสม่ำเสมอทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน
 - 3.5 ควรชี้แจงหลักเกณฑ์การประเมินคุณธรรมให้ครูและนักเรียนทราบแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน
 - 3.6 ควรมีการประเมินผลร่วมกันโดยครูประจำชั้น ครูแนะแนว ผู้ปกครองและนักเรียนประเมินตนเอง
 - 3.7 ควรประชุมชี้แจงแนวทางการติดตามประเมินผลให้คณะทำงานสามารถดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในคู่มือการส่งเสริมคุณธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่องการวางแผนกลยุทธ์การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานของนักเรียน กลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อให้ได้วิธีการดำเนินการเชิงรุกในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ
2. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนเชิงบูรณาการที่สอดคล้องตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

สภาพการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ โดยรวม มีการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมนักเรียน รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผน มีการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก (และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

References

- . (2543). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก.
- . (2566). *แผนส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566–2570)*. ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต กระทรวงศึกษาธิการ.
- กชนิภา บุตรตอน. (2561). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอาเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 1 (3), 71–80.
- กรรณิกา รุ้แผน. (2567). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลกลุ่มโรงเรียนวชิรปราการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*, 5 (1), 260–272.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด
- กัลยา ศรีปาน. (2552). *ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศ อนุสรณ์*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา, วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
- กิตติศักดิ์ จันทอง. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 5 (1), 398–411.
- คุณ โทชน์. (2545). *พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (25507). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมใน*
- ถนอมทรัพย์ มะลิซ้อน. (2544). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ถวิล คำโสภา. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามทรรศนะของผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*, 5 (1), 71–88.
- ทิตนา แหมมณี. (2542). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข. (2545). *การเสริมพลังจิตใจ จริยธรรม และวินัย สำหรับเด็กและเยาวชน ร่วมกับกระบวนการคิดของสมอง*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม จำกัด. 119 หน้า.
- บุญมี แทนแก้ว. (2541). *จริยธรรมกับชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- ประเทศไทยและต่างประเทศ**. สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (องค์การมหาชน).
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2553). *พื้นฐานการศึกษาศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปราชญา กล้าจัญ. (2544). *คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ : เอลโล่การพิมพ์.

- พระคมลันต์ พรหมโชโต. (พรมเมฆ). (2565). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ สุราษฎร์ธานี. *วารสารพุทธสังคมิวิทยาปริทรรศน์*, 7 (2) (เมษายน – มิถุนายน 2565), 200–222
- พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต). (2540) *พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- พล แสงสว่าง (2545). *อาชีพศึกษาและแนะแนวอาชีพ*. กรุงเทพมหานคร : เทพการพิมพ์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). *แนะแนวจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : ชุมชนส่งเสริมจริยศึกษา.
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์. (2542). *ความรู้คู่คุณธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รลสุคนธ์ พูลพิพัฒน์. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 11 (3), 132–142.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รุจิรุ ภูสาระ. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา (Curriculum Development: Education Reform)* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บুদ্ধ พอยท์
- ลำพรวน บัวเขียน. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา
- วรรษยา ประจำ. (2564). ศึกษาการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนอนุบาลห้วยทับทันโดยใช้ CIPP Model. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 15 (3), 102–123.
- วดิน อินทสระ. (2541). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทองกวาว.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2550). *การบริหารฐานโรงเรียน [School Based Management]: มิติใหม่ของการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน*. (เอกสารประกอบการบรรยาย).
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. (2551). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย*. กรุงเทพมหานคร : เอกสารการสอน.
- วิวัฒน์ ชัดดียะมาน. (2549). รายงานการประเมินการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วิบูลย์ พุ่มพูลสวัสดิ์. (2567). การส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมนักเรียนของผู้ปกครองศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 18 (1), 335–349.
- วิภาพร ทุนบาล. (2561). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยา วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2556). *การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สรพงษ์ ศรีบุญไทย. (2565). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีส เตียน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 8 (2), 296 –313.

- สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**, 5 (10), 315-332.
- สุทิน พาณิชย์. (2564). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนเจนเนอเรชั่นวายตามแนวคิดทางสังคมวิทยา. **วารสารภาวนาสารปริทัศน์**, 1 (1), 61-78.
- หนึ่งฤทัย มณฑิรรัตน์. (2562). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1. **วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 10 (1), 902-916.
- อนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อมรา เล็กเริงสินธ์. (2542). **คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร**. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. 244 หน้า.
- อารมณ ฉนวนจิตร และวัชร บุนนาคสิงห์. (2542). **จริยธรรมและภาวะผู้นำในการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5 th ed. New York : **Educational and Psychological Measurement**, 30 (3), pp. 607-610.
- Good, Carter V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw Hill Book Co., Harper Collins.
- Kohlberg, L. (1976). **Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research**. New York : Russell Sage Foundation.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
- Piaget. (1969). Moral Development and Moral Education. from <http://www.tigger.vic.deul=Inucci/MoralEd/overview.html> (12 พฤษภาคม 2567).
- Thorndike and Barnhart. (1957). **Student's Solutions Manual Mathematics with Applications**. New York: McGraw-Hill.
- Titus. (1963). **Teaching democratic values which balance unity and diversity**. in. ERICDocs